

1814

1814

- Norge hadde vært under dansk styre siden 1300-tallet.
- Det dansk-norske riket valgte å gå inn på Frankrikes side under Napoleonskrigene.

Kort resyme: Norge hadde vært under dansk styre siden 1300-tallet. På begynnelsen av 1800-tallet raste Napoleonskrigene i Europa. Det dansk-norske riket ønsket å forholde seg nøytralt i striden, en taktikk som gav gode handelsbetingelser for norske borgere. Landene ble imidlertid tvunget med i krigen da britiske styrker bombet København. Nå ble nøytralitetslinjen oppgitt, det dansk-norske riket gikk inn på Frankrikes side. Krigen medførte at norsk handel ble lidende, samt at landet ble sterkt preget av kornmangel siden britene blokkerte norske farvann. Etter hvert fikk alliansen av Napoleons motstandere overtaket i krigen, og etter et avgjørende slag i Leipzig i 1813 med den påfølgende Kjølefreden i januar 1814, ble det klart at Norge skulle inngå i en union med Sverige.

Bilde: Folkeslaget i Leipzig.

1814

- I Norge var det mange som ikke likte tanken på å havne under svensk styre.
- Man mente at man selv skulle bestemme over landets videre skjebne.
- Norske soldater tok oppstilling langs svenskegrensen.

Man besluttet å sammenkalle en grunnlovgivende forsamling.

I Norge var det mange som så med misnøye på det å havne under svensk styre. Man mente at siden den danske kongen hadde frasagt seg makten i landet, stod man nå selv fritt til å velge hvilken vei man ønsket å følge videre. Man syntes nok også det var nedverdiggende å bli gitt bort hit og dit. Norske soldater tok derfor nok en gang oppstilling langs svenskegrensen. Kristian Fredrik, mannen som hadde fungert som stattholder for kongen i et halvt års tid, likte heller ikke ideen med at landet skulle havne på svenske hender. Han var jo dansk tronfølger, og ville således ikke gi slipp på en så stor del av sitt kommende rike. Først ønsket Kristian Fredrik å la seg utrope til konge, men under et møte på Eidsvoll den 16. februar bøyde han seg for argumentasjonen om at suvereniteten nå var gått over til det norske folk. Man besluttet derfor å sammenkalle en grunnlovgivende forsamling. Inntil denne hadde gjort sitt arbeid, skulle Kristian Fredrik styre landet sammen med et regjeringsråd.

Bilde: Kristian Fredrik.

1814

- Den 10. april 1814 var 112 representanter samlet på Eidsvoll.
- Forsamlingen bestod av embetsmenn, offiserer, handelsfolk, bønder og folk fra kirken.

Disse mennene hadde som oppgave å gi Norge en grunnlov.

Den 10. april 1814 kom den grunnlovgivende forsamlingen sammen på Eidsvoll. De 112 utpekte representantene var fra store deler av landet, men utsendingene fra Nord-Norge rakk ikke fram i tide. Eidsvollsmennene bestod av landets elite i form av blant annet embetsmenn, handelsfolk, gårdbrukere og storbønder, offiserer og høytstående kirkefolk. Yngstemann i forsamlingen var bare 17 år gammel, mens den eldste som var innkalt var 70. Det var altså en rekke forskjellige menn som skulle samles om oppgaven med å gi landet en grunnlov.

1814

- De 112 mennene ble enige om at folket skulle velge representanter til nasjonalforsamlingen.
- Man bestemte at makten skulle deles mellom tre parter.

For forsamlingen på Eidsvoll var det lett å bli enig om en del ting, mens andre saker førte til betydelig mer debatt og uenighet. Mange av mennene kjente godt til det som hadde skjedd i Frankrike og USA i de forutgående år. Man hadde hørt om uavhengighetserklæringen og den franske revolusjon, og således ble mange prinsipper hentet derfra. Blant annet vedtok man at folket skulle være suverent. Det betydde at folket skulle velge sine representanter til nasjonalforsamlingen. Videre vedtok man også at makten skulle deles i tre. Nasjonalforsamlingen skulle være den lovgivende makt, kongen og hans regjering den skulle være den utøvende makt, mens domstolene skulle være den dømmende makt. I Norge skulle det også være religions- og trykkefrihet. Et unntak ble imidlertid påpekt: Jøder skulle ikke ha adgang til riket.

1814

- Den store uenigheten blant representantene var knyttet til spørsmålet om union eller selvstendighet.

Christian Magnus Falsen

- Falsen var leder for selvstendighetspartiet som ønsket et selvstendig Norge.

Grev Herman Wedel Jarlsberg

- Wedel Jarlsberg var leder for unionspartiet som mente at en union med Sverige var det beste for landet.

Den store uenigheten blant utsendingene var knyttet til spørsmålet om selvstendighet eller union. Det viste seg at de frammøtte kunne deles i to hovedleirer. Den ene gruppen, som hadde flest tilhengere, ønsket selvstendighet. Denne gruppen kalte seg selvstendighetspartiet, og den ble ledet av juristen Christian Magnus Falsen. Den andre gruppen av representanter hevdet på sin side at Norge ikke var sterkt nok til å stå alene, og at man derfor burde være i union med Sverige. I stormaktenes spill ville Norge igjen bare bli en kasteball, og det var derfor mest fornuftig å forhandle seg fram til så gode vilkår som mulig. Gruppen ble kalt unionspartiet, og den ble ledet Grev Herman Wedel Jarlsberg.

1814

- Den 17. mai 1814 ble arbeidet med å lage en norsk grunnlov slutført.
- Selvstendighetspartiet fikk gjennomslag for sin kampsak.

Forsamlingen valgte Kristian Fredrik som landets konge. Dette var første gang på nesten fem hundre år at Norge hadde sin egen konge.

Den 17. mai 1814 var arbeidet med å lage en norsk grunnlov slutført. Det skulle vise seg at selvstendighetspartiet hadde fått gjennomslag i de viktige avstemningene omkring selvstendighet og union. Samme dag valgte forsamlingen landets første konge på nesten fem hundre år. Valget falt selvsagt på Kristian Fredrik, mannen som nå hadde oppholdt seg i landet i et års tid. Unionspartiets leder, Wedel Jarlsberg, så med bekymring på valget av selvstendighetslinjen. Han fryktet at en slik politikk vil føre til krig med Sverige.

1814

- Sveriges kronprins Karl Johan var lite begeistret for det som skjedde på Eidsvoll.
- Han var lovet å få Norge ved Kielfreden
- Han ville ikke gi fra seg landet uten videre.

Kong Kristian Fredrik sa på sin side at han var valgt av folket. Han ville ikke gå av uten at Stortinget ba ham om det.

På samme tid var Sveriges kronprins Karl Johan på vei hjem fra slagmarken i Europa. Han var vel forberedt på at Kielfreden skulle oppfylles, og han ville ikke akseptere at Norge skulle bli et helt selvstendig land. Sverige hadde jo fått landet i krigsbytte fra Danmark, og å gi det betingelsesløst fra seg var selvsagt ikke aktuelt. Til Norge kom det derfor diplomater som skulle legge fram svenskens krav. Kielfreden måtte oppfylles. Norge måtte gå inn i en union med Sverige. Fra norsk side hevdet imidlertid kong Kristian Fredrik at noe slikt ikke ville skje. Han var innsatt av folket, og det var bare Stortinget som kunne avsette ham.

Bilde: Karl Johan

1814

- Fra Sverige kom det raskt svar.
- I juli 1814 marsjerte svenske tropper inn i Norge.
- Nordmennene klarte ikke å yte særlig motstand.

Det kom til få store kamphandlinger mellom norske og svenske soldater.

Det tok ikke lang tid før svaret kom fra Sverige. I slutten av juli 1814 marsjerte svenske tropper inn i Norge. Noen reell motstand klarte nordmennene aldri å yte - til det var den svenske krigsmakten for overlegen. Samtidig gikk det også rykter om at svenskene ville få hjelp av en stor russisk hær av kosakker. Det er hevdet at den nyvalgte kong Kristian Frederik ikke ønsket noen krig, og at han gråt ved tanken på at menneskeliv skulle gå tapt. Nordmennene trakk sine styrker tilbake fra grensen, og det kom til få kamphandlinger. Det fortelles også at det blant enkelte norske offiserer var misnøye med den defensive holdningen som kong Kristian Fredrik viste.

Bilde: Karl Johan

1814

- I Moss foregikk det nå forhandlinger mellom Norge og Sverige.
- Man ble enige om at de to landene skulle inngå i en union.
- Kong Kristian Fredrik skulle frasi seg tronen.

Svenskekongen skulle godkjenne den norske grunnloven uten større endringer.

I Moss foregikk det nå forhandlinger mellom Norge og Sverige. Den 14. august 1814 kom man til enighet om at Norge og Sverige skulle inngå i en union. Kong Kristian Fredrik skulle frasi seg tronen, mens svenskekongen skulle anerkjenne Norges Grunnlov uten større endringer. Det ble bestemt at det skulle sammenkalles til et Storting som skulle avsette kong Kristian Fredrik. Stortinget skulle også se nærmere på hvordan den nye unionen skulle være. Avtalen som ble inngått ble kalt for Mossekonvensjonen.

Bilde: Bygget hvor Mossekonvensjonen ble forhandlet og undertegnet.

1814

- I oktober 1814 reiste Kristian Fredrik fra Norge etter ett og et halvt år i landet.
- Den 4. november vedtok Stortinget den reviderte grunnloven.
- Samme dag valgte man Sveriges kong Karl 13. til norsk konge.

Kristian Fredrik skulle aldri mer komme tilbake til Norge, ei heller i sitt senere virke som dansk konge.

I oktober 1814 reiste Kristian Fredrik fra Norge etter nesten ett og et halvt år i landet. Det skulle vise seg at han aldri mer skulle komme til Norge, ei heller i sitt senere virke som dansk konge. Stortinget forhandlet samme høst med svenske utsendinger, og vedtok den 4. november den reviderte Grunnloven. Samme dag valgte man Sveriges kong Karl 13. til norsk konge. Dette var den tredje kongen Norge hadde hatt dette året.

Over: Kong Karl 13.

Under: Kristian Fredrik som dansk konge.

1814

- Norge var dermed nok en gang i en union.
- Det var likevel viktig at landet hadde fått en egen grunnlov.
- Denne gav mer makt til det norske folket.

Unionen betydde at Norge og Sverige var to land som hadde felles konge og utenrikspolitikk.

Norge var altså atter i en union, men betingelsene var svært forskjellige fra de man hadde hatt under det danske styret bare ett år tidligere. Den gang hadde man vært totalt underlagt danskene, mens man nå hadde en egen grunnlov som gav makt til det norske folk. I prinsippet var Norge og Sverige to separate land som kun hadde felles konge og utenrikspolitikk.

Kart over Sverige og Norge fra 1800-tallet.

